

Zolotovska V. S.

THE GENESIS OF TRENDS IN FOREIGN LANGUAGES STUDYING
AT MARITIME HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The article highlights the process of reforming maritime higher education in different time periods, which, in turn, influenced the effective studying of foreign languages. The beginning of the 1950's – the end of the 1960's, which brought new trends and qualitative changes in the development of Soviet education, has been considered. As a result, the processes of consolidation of specialties, expanding the profiles of specialists were observed in the network of seafarers. It is noted that since the 1960's, in our country, the means of studying foreign languages were choreographies – methodically processed and reposted fragments from foreign feature films. It was determined that in the 1970's the concept of teaching the future language specialists of the maritime profession was based on a competency approach. Formation of professional competence in knowledge of a foreign language was aimed at providing the following basic functions: written and/or oral communication; application of methods of gathering and processing information. It is noted that in the 80 years of the twentieth century. In higher education institutions of maritime profile, in contrast to the traditional Presentation, Practice, Production approach (PPP), the Task Based Learning (TBL) technology, the teaching method of communication tasks, was launched. At the same time, in the early 1990s, among the cadets of marine schools in the study of a foreign language, the popularity of the discussion, role play, business and didactic games that contributed to the development of foreign language speech became popular. The main aspects of improving the effective study of foreign languages at the turn of the XX – XXI centuries are singled out. The modern tendencies in foreign languages studying at higher education institutions of maritime profile are revealed. The factors contributing to the improvement of the quality of foreign languages studying by cadets of higher education institutions of maritime profile are presented. The advantages of intensive use of both traditional and innovative approaches in studying foreign language in maritime etiquette are noted. A European system for determining the level of studying a foreign language by cadets is proposed.

Key words: genesis, higher education, higher education institution, foreign languages, reform, competence, communicative approach, communication skills, information and communication technologies, interactive whiteboard.

Дата надходження статті: «15» квітня 2019 р.

УДК 373.1

Чижик Т. Г.*

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПІДЛІТКІВ
(ПЕРША ПОЛОВИНА ХХ СТОЛІТТЯ)

У статті автором проаналізовано теорію та практику фізичної підготовки підлітків у першій половині ХХ століття. Розглянуто становлення системи фізичної підготовки в УРСР у першій половині ХХ століття. Зроблена ретроспекція державних й освітянських документів про організацію фізичної підготовки в загальноосвітніх школах УРСР. Здійснено історико-педагогічний аналіз формування нормативно-правової бази фізичної підготовки дітей та підлітків. Автором визначені постанови в системі освіти взагалі та в галузі фізичного виховання й фізичної підготовки школярів зокрема, які ухвалені в першій половині ХХ століття.

У статті стисло наведені основні результати перетворення в системі фізичної підготовки на території Української Радянської Соціалістичної Республіки. За результатами студювання та аналізу джерельного масиву досліджуваного питання було констатовано, що в першій половині ХХ століття сформувалася усталена структура шкільної освіти, стандартизована для всього СРСР. Розкрито структуру навчальних програм та планів

*© Чижик Т. Г.

початкової та середньої школи, зміст і обсяг навчальних предметів, фізкультури зокрема, систему оцінювання навчальних досягнень (серед яких – опанування рухів) учнів. Установлено, що фізична підготовка школярів здійснювалася в навчальних і позанавчальних закладах із залученням піонерської та комсомольської організації. Зміст фізичної підготовки визначався вимогами як шкільних уроків, так і позашкільних занять, а також фізкультурно-спортивним комплексом «Готовий до праці та оборони». Фізкультурно-спортивний комплекс ГПО був розроблений у 1931 році та мав певні зміни протягом ХХ століття: військова спрямованість, оздоровча спрямованість, спрямованість на працю. Засобами фізичної підготовки виступали фізичні вправи, які забезпечували нормальний розвиток сенсорно-моторного апарату, а також санітарно-гігієнічні навички використання сонця, повітря і води.

Ключові слова: фізична підготовка, підлітковий вік, виховання, фізичне виховання, фізичні якості, навчальна програма, фізичні вправи, фізкультурно-спортивний комплекс, фізкультурні паузи, фізкультурні хвилинки.

Підлітковий вік – один із найважливіших етапів життя людини, який характеризується активним розвитком фізичної та когнітивної сфери. Фізична підготовка відіграє важливу роль у гармонійному розвитку особистості, яка продовжує формуватися в підлітковому віці.

Ретроспективний огляд системи фізичної підготовки підлітків у минулому допоможе визначити позитивні та негативні явища в процесі розвитку особистості.

Задля розуміння ситуації, що склалася в системі початкової та середньої освіти УРСР у першій половині ХХ століття й з'ясування пріоритетів державної освітньої політики тих часів, зокрема щодо фізичної підготовки підлітків, метою статті обрано історико-ретроспективний аналіз теоретичних та практичних основ фізичної підготовки підлітків у вищезазначений період.

Важливим кроком у розвитку системи фізичної підготовки підлітків є факт створення в 1922 р. піонерської організації, що в 1926 р. стала всесоюзною й відіграла неабияку роль у вихованні дітлахів взагалі та їхній фізичній підготовці зокрема. Саме з 1922 р. по всій країні виникають піонерські табори (виховно-оздоровчі установи) та будинки піонерів (позашкільні освітні заклади), де реалізується ідеологічно-виховна та розвивально-оздоровча робота, зокрема з фізичної підготовки дітей підліткового віку.

До середини 20-х років ХХ століття в УРСР існувало кілька різних концепцій радянського фізичного виховання дітей та молоді. Прагнучи до «однаковості» радянської школи, у липні 1925 року Комуністична партія та Рада міністрів СРСР вирішили обрати його єдину фундаментальну основу, яка й була викладена в Постанові ЦК РКП(б) «Про завдання в галузі фізичної культури» [1]. У цьому керівному документі вперше на державному рівні були сформульовані всі поняття теорії соціалістичного фізичного виховання; визначено його завдання та зміст, організаційну структуру системи фізичного виховання молодого покоління; указано основні напрямки подальшого розвитку цієї галузі. У постанові вимагалось уважати фізичну підготовку учнів складовою частиною загальнополітичного виховання. У цьому ж документі зазначалося, що цей напрям роботи з дітьми та молоддю має бути включеним до плану діяльності усіх суспільних організацій і державних закладів, середньої школи зокрема.

У 1926 р. було створено Центральне антропометричне бюро, і з цього часу починаються дослідження фізичного розвитку молодого покоління, розробляються перші стандарти фізичного розвитку дітей як молодшого шкільного, так і підліткового віку, а також уніфікується методика вимірювань. Це надає підстави налагодити лікарський контроль за ростом і розвитком як окремих дітей, так і певних груп дитячого населення. Загалом у кінці 20-х – на початку 30-х років було створено самостійні інститути охорони здоров'я дітей та підлітків, перед якими ставилося завдання розробки питань гігієни виховання, вивчення психофізичних особливостей дітей,

розробки наукових та науково-практичних питань охорони здоров'я дітей та підлітків.

Після виходу постанови ЦК РКП(б) 1925 року до навчальної програми початкової школи 1927/28 н. р. вносяться зміни, і предмет отримує назву «фізичні вправи» з тим же тижневим навантаженням, але з оновленим змістом. Серед засобів фізичної підготовки в програмі було відзначено такі:

- 1) Фізичні вправи, що забезпечують нормальний розвиток сенсорно-моторного апарату: біг, ходьба, стрибки, лазіння, вправи з невеликими обтяженнями, метання, плавання, прийоми природного захисту і нападу, а також ті природні рухи, які пов'язані з трудовою діяльністю людини: вирубування, пиляння, різання, копання тощо;
- 2) Санітарно-гігієнічні навички використання сонця, повітря і води;
- 3) Санітарно-гігієнічне просвітництво [5;7;9].

В історичних документах [1] зазначається, що на початок 30-х років ХХ ст. в УРСР сформувалася адміністративно-командна система управління галуззю «фізична культура і спорт», яка мала таку структуру:

- 1) Політичне керівництво через його апарат;
- 2) Державні органи виконавчої і законодавчої влади;
- 3) Органи управління з питань фізичної культури;
- 4) Виконавці.

У 1936 році вища ланка управління галуззю отримала назву «Всесоюзний комітет з питань фізичної культури і спорту» (ВКФКС) і, починаючи з цього моменту, структура керівництва українською радянською системою фізичного виховання учнів, студентів і всього населення, що була заснована на принципі вертикальної підпорядкованості, не змінювалася аж до розпаду СРСР у 1991 році.

Аналіз законодавчо-розпорядчої бази СРСР та УРСР [1] дозволив установити, що за першу половину 1930-х років було видано ряд партійних, державних і галузевих документів, якими розпочалася радикальна реорганізація системи шкільної освіти в цілому та системи фізичної підготовки учнів зокрема:

- 1) Постанова ЦК КП(б)У «Про запровадження обов'язкового загального початкового навчання на Україні» (1930 р.);
- 2) Постанова Президії ЦВК СРСР, за якою керівництво лікарським контролем і санназор за місцями проведення навчальних занять було покладено на органи охорони здоров'я (1930 р.);
- 3) Постанови ЦК ВКП(б) «Про початкову і середню школу» (1931 р.), «Про навчальні програми і режим в початковій і середній школі» (1932 р.), «Про підручники для початкової і середньої школи» (1933 р.), «Про організацію навчальної роботи і внутрішній розпорядок у початковій, неповній середній і середній школі» (1935 р.);
- 4) Спільна постанова РНК СРСР і ЦК ВКП(б) «Про структуру початкової і середньої школи» (1934 р.)
- 5) Постанова ЦК КП(б)У «Про стан фізкультури на Україні» (1932 р.).

Найближчими завданнями шкільної освіти постановою «Про загальне обов'язкове початкове навчання» (липень 1930 р.) було визначено запровадження впродовж 1930–1931 років загального обов'язкового початкового навчання для дітей 8–11 років та переростків 11-15 років і запровадження загального обов'язкового навчання в школах-семирічках [1;9]. Прийнята до виконання визначених завдань відповідна постанова ЦК КП(б)У «Про запровадження обов'язкового загального початкового навчання на Україні» (серпень 1930 р.), за змістом повністю відповідала загальносоюзному документу й лише конкретизувала кількість дітей, що мали бути охоплені загальним навчанням [1].

Зберігаючи наступність у виконанні прийнятих рішень, постанова «Про початкову і середню школу» (вересень 1931 р.) визначала вже такі основні завдання школи:

- переробити навчальні програми відповідно до марксистського вчення; розгорнути боротьбу проти «методичного прожекторства» (метод проєктів);
- визнати єдиною формою навчання – урок, обов'язковими іспити;

- забезпечити тісний зв'язок навчання з продуктивною працею
- розпочати воєнізацію фізкультурної роботи в школі.

У березні 1931 р. було розроблено фізкультурно-спортивний комплекс «Готовий до праці й оборони СРСР» (ГПО) [6], який у подальшому взято за основу при визначенні змісту фізичної підготовки дітей та молоді, і розпочато наприкінці навчального року здачу його нормативів усіма верствами населення, учнями середніх шкіл зокрема. У постанові ЦК КП(б)У «Про стан фізкультури на Україні» (1932 р.) підкреслювалося значення фізичної підготовки дітей та молоді для досягнення державних завдань і наголошувалося на необхідності розширення будівництва спортивних споруд разом з новими містами та селищами [1]. Саме з моменту прийняття цього документу в УРСР розпочалося широке розгортання позакласних та позашкільних форм роботи з фізичного виховання учнів.

На виконання завдань цієї постанови зміст нової навчальної програми з фізичної культури для учнів середньої школи з 1932 року визначався на підґрунті комплексу ГПО. Варто відмітити, що структура комплексу за весь час його існування неодноразово змінювалася, оскільки розвивалася теорія і практика фізичного виховання, змінювалося державне замовлення (підготовка робітника, підготовка захисника, підготовка будівника тощо) і пріоритети державної політики, у галузі освіти зокрема. Проте практика формування змісту програми з фізичної підготовки учнів українських шкіл з урахуванням нормативів і вимог комплексу ГПО існувала аж до 1991 року, тобто до розпаду СРСР.

За новою навчальною програмою 1932 р., яка суттєво відрізнялася від попередніх, увесь програмовий матеріал для кожної шкільної групи (класу) розподілявся на такі модулі: фізичні вправи, теоретичні знання, фізкультурно-організаційні та санітарно-гігієнічні навички, навчальні нормативи. У «Зауваженнях» до програми містилися докладні методичні вказівки та роз'яснення щодо проведення «типового уроку фізкультурних вправ», гімнастики до початку навчальних занять, фізкультхвилинок, масових ігор, екскурсій та спортивних свят. У програмі були надані роз'яснення щодо планування навчальної роботи на рік, чверті та десятиденки. Містила програма й картку обліку рухових умінь школярів, тобто можна уважати, що з цього року було започатковано оцінювання рівня розвитку рухових якостей та формування рухових дій учнів [9].

Постанова «Про підручники для початкової та середньої школи» (1933 р.) скасовувала чинний порядок видання підручників самостійно кожною республікою, областю чи краєм та визнавала необхідним створення єдиних стандартизованих стабільних підручників з кожного предмету [1]. Література з фізичної підготовки та окремих видів спорту друкувалася на території УРСР у Львові, Харкові (у державному військово-фізкультурному видавництві «На варті»), Києві (у видавництвах «Радянська школа» та «Народний учитель») та Одесі. Власні видання мали Український науково-дослідний інститут фізичної культури і Державний інститут фізичної культури України в Харкові. Серед книжок, що видавалися на території УРСР, переважали книжки з описом рухливих ігор для дітей молодшого шкільного та підліткового віку та інших видів фізичних вправ.

У 1933 р. відкрився Центральний науково-дослідний інститут фізичної культури (ЦНДІФК) – головний науковий заклад з розробки проблем фізичної культури і спорту в СРСР. У його стінах та за його ініціативою проводилися наукові конференції, семінари і конгреси, де були представлені результати досліджень В. Д'ячкова, В. Заціорського, Л. Матвеева, А. Новікова, В. Філіна (теорія і методика фізичного виховання і спортивного тренування), П. Рудика та А. Пуні (психолого-педагогічний напрям), М. Пономарьова, В. Столбова, В. Столярова (історико-соціологічний напрям), М. Бернштейна, Д. Донського (біомеханіка), М. Іваницького, В. Карпмана,

А. Крестовнікова, С. Летунова, В. Фарфеля (медико-біологічний напрям). Усе це сприяло розвитку теоретичного підґрунтя фізичної підготовки учнів.

Окрім зазначених вище документів, важливою була постанова ЦК ВКП (б) «Про роботу піонерської організації» (квітень 1932 р.), у якій наголошувалося, що комсомол, Народний комісаріат охорони здоров'я і районні ради фізичної культури повинні «забезпечити широке розгортання серед дітей різних форм масової, оздоровчої і військово-фізкультурної роботи» [1; 8]. Цей документ зіграв важливу роль у покращенні позакласної і позашкільної фізкультурно-спортивної роботи з учнями, зокрема підліткового віку, особливо через систему вожатих. Уже з 1933 року за сприяння комсомолу та профспілок стали регулярно проводитися шкільні, районні, міські, обласні та республіканські змагання школярів, а з 1934 р. – всесоюзні.

У 1933/34 н. р. знов оновлюється навчальний, фізична підготовка здійснюється вже в межах навчального предмету «фізкультура» з тижневим навантаження 2 год. для кожного класу. Саме з цього навчального року в більшості великих міст УРСР літні канікули учнів стали проводити організовано, зокрема в піонерських таборах міського і заміського, оздоровчого та військово-спортивного типу.

Постановою «Про організацію навчальної роботи і внутрішній розпорядок у початковій, неповній середній і середній школі» (вересень 1935 р.) визначався ряд важливих для функціонування школи питань, таких як: загальна організація навчального року і шкільного режиму, терміни навчання і канікул, день початку і закінчення навчального року, навчальні плани і навчальне навантаження учнів, тривалість уроку, порядок прийому учнів до школи, переведення до наступних класів та складання іспитів, система оцінювання, форма одягу учнів тощо [1]. У тексті цього документа кількадесят разів повторюється прикметник «єдина» щодо організаційних та змістовних моментів діяльності школи. Отже, радянська система середньої освіти набула ще більшої стандартизації та «однообразості», що стосується й фізичної підготовки учнів.

Підсумовуючи зазначене вище, відзначимо, що в змісті вказаних нами державних постанов чітко прослідковується спрямованість на уніфікацію української системи освіти в загальнорадянську, універсалізацію освіти (змісту, організації, форм і методів навчання), надання військово-спортивного акценту фізичній підготовці учнів. Після названих постанов з науково-дослідницького поля, зокрема в галузях педагогіки та фізичної культури і спорту, зникла національна складова. Проте вивчення педагогічної періодики та авторських доробок [2; 3; 4; 6] засвідчило, що український конструктивний педагогічний досвід однак народжувався, зокрема й щодо фізичної підготовки молодших школярів.

З 1936 року, відбувся IX з'їзд ЛКСМУ, який зобов'язав комсомольські організації охопити учнів шкіл фізичною культурою, для чого створити гуртки, команди, секції й проводити різні фізкультурні змагання й свята [7]. Отже, країною поширювалися два процеси: з одного боку – репресії по відношенню до наукового підґрунтя фізичної підготовки дітей та підлітків (визнаного в Європі та підтвердженого досвідом) і його авторів, з іншого – безсистемне проведення різноманітних спортивно-фізкультурних змагань, хаотичність яких знижувала ефективність і користь.

Аналіз різних документів другої половини 1930-х років засвідчив, що в цей час фізична підготовка дітей та молоді сприймалася владою вже не як спосіб виховання здорового пролетаріату (робочої сили), а як мобілізаційний ресурс, спосіб підвищення військової (найперше) і вже потім – загальної підготовки дітей та молоді. Підтвердженням цього можна уважати факт масштабного відкриття дитячих спортивних шкіл та стадіонів по всьому СРСР. Показовою в цьому є шкільна навчальна програма з фізкультури 1937 року, яка стає більш орієнтованою на спорт: навчальний матеріал у ній класифіковано вже не за основними рухами, а за видами спорту [1; 3].

У 1939 р. змінюється структура комплексу ГПО, уводиться додаткова ступінь – «Будь готовий до праці і оборони СРСР» (БГПО), нормативи якої вже складають учні з 14 років. Поява другого ступеня була пов'язана із ситуацією у світі – початком Другої світової війни, що спричинило появу в якості обов'язкового шкільного предмету допризовної військової підготовки [6].

Підсумовуючи, можна констатувати, що в першій половині ХХ століття сформувалася усталена структура шкільної освіти, стандартизована для всього СРСР; визначено структуру навчального плану початкової школи, зміст і обсяг навчальних предметів, зокрема фізкультури, встановлено бальну систему оцінювання навчальних досягнень (серед яких – опанування рухів) і поведінки учнів. Установлено, що фізична підготовка школярів здійснювалася в навчальних і позанавчальних закладах із залученням піонерської та комсомольської організацій. Зміст підготовки визначався вимогами фізкультурно-спортивного комплексу ГПО. З'ясовано, що зі зміною внутрішньої та зовнішньої ситуації в державі та зміною пріоритетів у розвитку і розбудові країни відбувалися зміни в змісті початкової та середньої освіти, орієнтації та змісті фізичної підготовки школярів. Детальне вивчення цих змін може стати предметом подальшого наукового пошуку.

Література:

1. Библиотека нормативно-правовых актов Союза Советских Социалистических Республик. URL: www.libussr.ru.
2. Гужаловский А. А. Этапность развития физических (двигательных) качеств и проблема оптимизации физической подготовки детей школьного возраста: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Москва, 1979. 26 с.
3. Деметер Г. С. Физическая культура в социалистическом обществе. Москва, 1987. 94 с.
4. Железняк Ю. Д., Минбулатов В. М. Теория и методика обучения предмету «Физическая культура»: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва, 2004. 272 с.
5. История педагогики на пороге XXI века: историография, методология, теория. Ч. 1. Историографические и методологические проблемы историко-педагогического познания / под ред. Г. Б. Корнетова, В. Г. Безрогова. Москва, 2000. 383 с.
6. Качашкии В. М. Методика физического воспитания: учеб. пособие для учащихся школьных пед. училищ. Изд. 4-е, испр. н доп. Москва, 1972. 320 с.
7. Народна освіта і педагогічна наука в Українській РСР (1917–1967): монографія / А. Г. Бондар та ін. Київ, 1967. 484 с.
8. Очерки по теории физической культуры: труды ученых соц. стран / сост. и общ ред. Л. П. Матвеева. Москва, 1984. 248 с.
9. Пангелова Н. Є. Історія фізичної культури. Київ, 2007. 291 с.

Chyzhyk T. G.

THEORY AND PRACTICE OF PHYSICAL TRAINING OF ADOLESCENCE (FIRST HALF OF THE XX CENTURY)

The formation of the physical training system in the Ukrainian SSR in the first half of the twentieth century is considered. A retrospection of state and educational documents on the organization of physical training in secondary schools of the Ukrainian SSR was made. A historical and pedagogical analysis of the formation of the regulatory framework for the physical preparation of children and adolescents has been carried out. The author defined the decision in the education system in general, and in the field of physical education and physical training of schoolchildren in particular, held in the first half of the twentieth century.

The article briefly describes the main results of the transformation in the system of physical fitness in the territory of the USSR. According to the results of studying and analyzing the source array from the question under study, it was stated that in the first half of the 20th century a stable structure of school education was formed, standardized for the entire USSR. The structure of the curricula and plans of primary and secondary schools, the content and volume of academic subjects,

physical education in particular, the system for assessing educational achievements (among which is the mastery of movements) of students are disclosed. It was established that the physical training of schoolchildren was carried out in educational and extracurricular institutions with the involvement of pioneer and Komsomol organizations. The content of physical training was determined by the requirements of both school lessons and extracurricular activities, as well as by the physical culture and sports complex "Ready for work and defense". The sports complex was developed in 1931 and had certain changes during the twentieth century: military orientation, health-improving orientation, focus on labor.

Key words: physical training, adolescence, education, physical education, physical qualities, curriculum, physical exercises, sports complex, sports breaks, sports minutes

Дата надходження статті: «25» квітня 2019 р.

УДК 378.046-021.68:80 (477.7)

Чух Г. П.*

ПРОФЕСІЙНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ПІВДНЯ УКРАЇНИ В 1965–1984 РР.

У статті висвітлено питання перепідготовки вчителів філологічних дисциплін у 1965–1984 рр. Обстоюється позиція про те, що післядипломна освіта вчителів філологічних дисциплін у 1965–1984 рр. визначалася неоднозначністю та суперечностями, зумовленими впливом радянської ідеології на освітню галузь. Аналіз архівних документів, наказів та інструкцій Міністерства народної освіти Української РСР, постанов уряду дає підстави стверджувати, що післядипломна педагогічна освіта загалом і вчителів філологічних дисциплін зокрема хоч і розглядалася, як елемент всесоюзної системи післядипломної педагогічної освіти, та все ж не враховувала культурно-освітніх потреб південних областей України та їхніх особливостей, а повністю підпорядковувалася закономірностям розвитку всієї освітньої галузі.

На основі аналізу історико-педагогічних досліджень, архівних даних, наказів та інструкцій профільного міністерства визначено основні тенденції розвитку професійної перепідготовки учителів філологічних дисциплін у 1965–1984 рр. У зазначений період навчально-тематичні плани містять тематику навчальних занять, спрямованих на оволодіння теоретичними знаннями (загальнопедагогічними й методичними) та підкріпленими під час шкільної практики, яка мала пасивну (спостереження) та активну (апробація) складові. Оновлення навчальних планів і програм на основі принципів науковості й практичної значущості позначене збалансованістю їхньої структури та увагою до науки з практичним втіленням в освітньому процесі, збільшенням годин на психолого-педагогічні дисципліни. Сформульовано висновок, що в цей період протиріччя між соціально детермінованими вимогами до педагога та реальними можливостями системи перепідготовки стали визначальним чинником підвищення кваліфікації вчителів філологічних дисциплін.

Ключові слова: післядипломна освіта, філологічні дисципліни, система підвищення кваліфікації вчителів Півдня України

Система національної післядипломної педагогічної освіти, яка забезпечує професійне вдосконалення, розширення й оновлення фахових знань, умінь і навичок, має свою історію. Узагальнення досвіду цієї освітньої галузі сприятиме віднайденню способів підвищення ефективності післядипломної освіти.

Різні аспекти функціонування системи підвищення кваліфікації як однієї з підсистем післядипломної педагогічної освіти досліджували вітчизняні й зарубіжні науковці. Нами здійснено аналіз історико-педагогічних пошуків Голубничої Л. О., Жорової І. Я., Крисюка С. В., Кузьменка В. В., Кузьмінського А. І., Сухомлинської О. В.,

*© Чух Г. П.